

POIZKUS PRIKAZA RAZISKAV DRUŽINSKIH DEBEL V TRŽIČU

V okviru 500 letnice trških pravic, ki jo je praznoval Tržič v preteklem letu, smo želeli prikazati vlogo in pomen ene izmed vplivnejših domačih obrtniških rodbin ter razvoj hišne čevljarске obrti, ki je v Tržiču na prehodu iz 19. v 20. stoletje začela preraščati v industrijo.

Najstarejši rodbini, ki sta izvrševali čevljsko obrt v Tržiču in sta znani po imenu, sta TOMŠETOVA in MUDENOVA. Znani čevljski mojstri pa so prihajali tudi iz rodbin DOBRIN, MAVC, POPRIJAN, BENKO, KLOPČAVER, PEHARC, MIKLAVČIČ, KONČAR, PLENIČAR, ZUPAN, ŠARABON in AHAČIČ.

V ohranjeni cehovski knjigi, ki nam posreduje sliko razmer v tržiškem čevljarstvu v zadnjem stoletju cehovske organiziranosti, torej med leti 1751 in 1852, pogosto srečujemo tudi nemške priimke. Dobršen del mojstrov z nemškimi priimki se je udomačil in poslovenil. Imena njihovih potomcev srečujemo še danes. Med nemškimi priimki naj omenimo le nekatera: LEDEKERER, REIGEL, EINWALTER, LEDERMAN, REDLIHAR, SCHOSS, TEUERSCHUH, SALBERGER, PETERMAN, GOLENBERG, MESNER, GROSS, WINTER, ENDLIHER in WALDPEČEGER.

Od južnoslovanskih priimkov je potrebno omeniti VUKA, STOJANA in POPOVA.

V seznamu slovenskih priimkov pa najpogosteje srečujemo člane rodbine DOBRIN. Ti so bili v takratnem času znani kot dobri čevljarški mojstri, v industrijski dobi pa njihove potomce srečujemo kot delavce v tovarnah. Zato smo se v okviru raziskovalne naloge lotili raziskave družinskega debla.

Začetnik tržiške linije Dobrinov je bil JURIJ DOBRIN, rojen 19. aprila 1723 pri Sv. Ani posestniku Antonu in njegovi ženi Doroteji. Leta 1744 se je priženil k Čiču v Tržič. S prvo ženo Jero Slapar, ki je zgodaj umrla, je imel več otrok, ki pa so prav tako pomrli že v rani mladosti. V zapiskih ohranjene cehovske knjige je Jurij Dobrin vpisan kot prvi, 28. februarja 1780 leta. Čevljarške obrti je izučil svojih pet sinov: Janeza, Valentina, Gregorja, Jožeta in Franca, ki jih je imel s svojo drugo ženo Marijo Toporiša. Lahko bi rekli, da so od Jurija Dobrina izšle tri pomembne linije Dobrinov: SKALARJEVA, PREZELNEKOVA in PEPKOVA (glej priloga 1).

Kasneje je v cehovsko knjigo vpisan Jurijev brat Janez z dvema sinovoma, Lenaratom in Jožefom. Ta linija Dobrinov se je kmalu izgubila, ker so bodisi moški potomci pomrli v rani mladosti oziroma so ostali samski, hčere pa so se poročale v druge družine in zabrisale sledi za seboj.

Kot je razvidno iz dela priloženega družinskega debla Dobrinov, so se tudi hčere te rodbine pogosto poročale s čevljarji oziroma z usnarji. Na splošno so ženini in neveste pogosto prihajali iz čevljarških oziroma usnjarskih družin, vendar to ni bilo pravilo, ker so se bolj kot znotraj ene poklicne skupine poročali znotraj ene socialne skupine. Tako so bili zaželjeni ženini in neveste tudi iz drugih obrtniških družin, predvsem iz *nogavičarskih* (Šarabon, Godnov, Pleničar, Klander, Zupan, Počivavnik) in *kovaških* (Toporiš, Zaletel, Klander, Popov). Znani pa so tudi primeri, da je ženin opustil svoj poklic in se izučil čevljarških obrti, zlasti kadar v rodbini Dobrin ni bilo primernega moškega potomca.

Raziskovalna naloga je bila izdelana na osnovi obstoječe literature, virov in terenskega dela. Terensko delo je vključevalo študijo nagrobnikov na tržiškem pokopališču ter zbiranje podatkov iz župnijskih matičnih knjig (rojstne, poročne in mrliške, Status animarum), ki jih deloma hranijo Župnijski urad Tržič, deloma pa Nadškofijski arhiv in Arhiv Slovenije v Ljubljani.

Najboljše zrcalo o gibanju prebivalstva nam nudijo župnijske matice, zato so tržiške župnijske matice eden najbogatejših virov tržiške zgodovine. Rojstna knjiga tržiške župnije se prične z adventom leta 1635, mrliška knjiga s 1. januarjem leta 1698, poročna knjiga pa z novembrom leta 1693. Vse tri matične knjige so redno pisane šele z letom 1704. Prvotno so v rojstnih knjigah zapisovali dan krsta ne pa dan rojstva, v mrliških knjigah pa namesto dneva smrti kar dan pokopa. Delo je oteževala tudi različna pisava priimkov.

Poročna knjiga nam pove, da so se vdovci radi vnovič poročali, mnogokrat prav hitro po smrti prve ali druge žene. Dekleta so se dve stoletji nazaj možila že zelo mlada, s 16 ali 18 letom. Ženini so si največkrat poiskali svojo družico v domačem

kraju ali pa na Koroškem. Obrtniki so se ženili največ v družinah, ki so vršile isto obrt.

Iz župnijskih matic so razvidni tudi priimki, ki so jih imeli nekdanji Tržičani. Njihova najstarejša, v maticah zapisana imena so: AHAČIČ, BENKO (WENKO), ČARMAN, ČINČALA, DEU, DOBRIN, DORNIK, DOVŽAN, ERLACH, GABERC, GROHAVAR, HANŽIČ, KALČIČ, KALIŠNIK, KOŠIR, KRALL, MALLY, MEIZ, MAUC, MEGLIČ, MIKLAVČIČ, MUDEN, NAPRET, NOČ, POPOV, PEHARC, PETELEN, PLENIČAR, PLEŠKO, POČEPEK, POČIVAVNIK, POLLAK, POLC, POTOČNIK, PRIMIC, RODAR, RASPOTNIK, REŠ, ROZMAN, SAMNIC, SLAPAR, SMOLEJ, ŠARABON, TEKSTER, THEUERSCHUH, TOPORIŠA (pozneje TOPORIŠ), VODINOV (pozneje GODNOV), WENEDIG, VETERNIK, WINTER, WUK, ZAVRŠNIK, ZEMME (CEME), ZUPAN (SUPAN), ŽOS (SCHOSS).

V tržiških župnijskih maticah so zapisane tudi razne nezgode, ki so se zgodile v župniji (poročila o večjih požarih, ubojih, samomorih...). Do leta 1784 so župnijske matice pisali v latinskem jeziku, kasneje v nemščini.

Pričujoča raziskava omogoča:

- aplikacije s področja statusnih razmerij znotraj celov
- aplikacije s področja povezav med različnimi obrtnimi usmeritvami
- aplikacije s področja stanovanjske kulture v okviru mestnega jedra Tržiča (mreža gostote oziroma nastanek getov, npr. nogavičarska, čevljarska ulica)
- aplikacija sprememb hišnih imen oziroma priimkov

Raziskovalna naloga bo v letu 1993 dopolnjena z družinskimi debli nekaterih drugih vplivnejših obrtniških rodbin (Mally, Pollak, Ahačič). Te bomo skupaj z elementi materialne kulture, ki pričajo o načinu življenja skozi posamezna obdobja in drugimi viri uvrstili v stalno zbirko v Tržiškem muzeju.

V Tržiču, 31.3.1993

Nadja Gartner Lenac

Uporabljena literatura:

1. Mohorič, Ivan: Zgodovina obrti in industrije v Tržiču, Mestni muzej Tržič 1957
2. Kragl, Viktor: Zgodovinski drobci župnije Tržič, Tržič 1936

Uporabljeni viri:

1. Status animarum VIII 14/14
- Status animarum St. Anne 1876
- Status animarum I. ab anno 1848 - 1857
- Status animarum VIII 14/10 1858
- Status animarum VIII 14/15 1868 - 1880
- Catalogus Inquillinorum VIII / 4/7